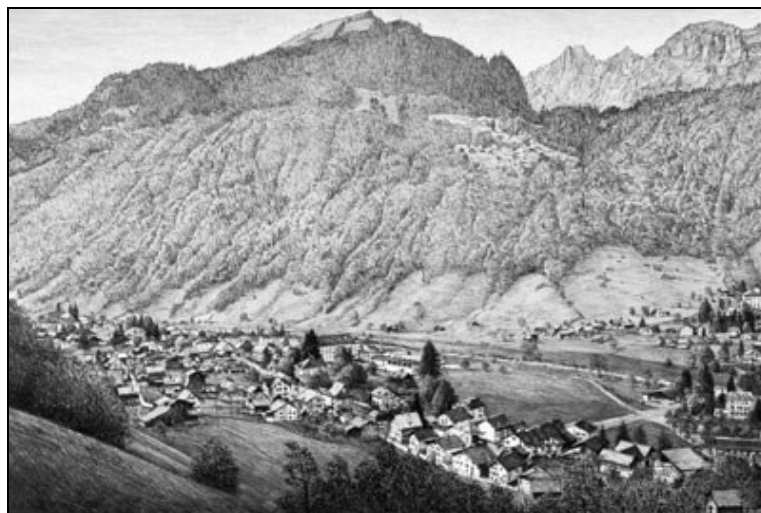

Kapitalsterke innvandrere

Når vi ser på den første innvandringen fra Sveits til Norge som fant sted på 1700-tallet, så slår det oss at det nesten bare var folk fra kanton Glarus (Glarnerland) som kom hit. De første fra Glarus var Hans Johann Jacob Trümpy og Adam Blumer som begge tok borgerskap i Bergen omkring 1758. På samme tid kom kjøpmann Hans Hefti fra Glarus til Tønsberg og fikk borgerskap der. Et fellestrekk for alle innvandrete Hefti fra Glarus var at de etter noen år endret familienavnet til Hefty og senere Heftye. I årene som fulgte kom det flere fra Glarnerland, og et fellestrekk ser ut til å være at de ønsket å drive handel. Bakgrunnen var nok at de ikke var fattige innvandrere, men folk med kapital og kunnskap om handel. Hefti (Heftye) fra Glarus tilhørte den reformerte religion og fikk derfor ved lov av 1685 lettelser i pålagt toll og byskatt. Formålet var å «oppmuntre nyttige fabrikanter og kjøpmenn av den reformerte religion å nedsette seg i landet». Disse privilegier kan naturligvis også ha påvirket utvandringen fra Glarnerland. Årsaken til den gode økonomiske stilling i Sveits var det såkalte økonomiske mirakel i Glarnerland, «das Glarnerische Wirtschaftswunder», som utviklet seg på 1700-tallet. Bomull ble importert og glarnerne spant, vevet, trykket og eksporterte. Det var elvene Linth og Rhinen som sørget for at dalens egne produkter nådde de store markeder. Med dette fulgte også en omfattende handelsvirksomhet som forsterket rikdommen og ga impulser til emigrasjon. Eksport var ikke noe nytt for glarnerne. Leiesoldater var alt på 1500-tallet eksportvare og innbrakte kjennskap til fremmede forhold, til og med tollfri adgang til markeder med mangel på leiesoldater. På de saftige alpebeitene drev de også frem livdyr som ble solgt til italienske byer, og dette var nok en kilde til erfaring med handel i andre land.

Hätzingen i Glarus – gammelt bilde

Et annet forhold som kan ha påvirket utflytting er at Glarus er en trang dal med få muligheter, og alle kunne ikke leve av tekstilproduksjon. Det er grunn til å tro at glarnerne også søkte lykken utenfor dalen da kjennskap til andre markeder kom

gjennom deres handelsvirksomhet. De første kjøpmenn som kom hit pendlet først mellom Norge og Sveits, og etter hvert bosatte noen seg her. Det virket som om den norske kjøpmannsklanen fra Glarnerland var de samme som var kjent fra det økonomiske mirakel i Glarus. Noen av dem som innvandret først til Christiania var Melchior Tschudi og Johannes Hefti. Johannes Hefti (1730–1801) kom til Christiania i 1769 og endret navnet sitt til Johannes Thomassen Heftye da farens fornavn var Thomas. Johannes regnes som stamfar til de norske Heftye. Det er vanskelig å skille de første Heftylene fra hverandre da barna var mange og fornavnene gjerne ble fornorsket eller endret av andre årsaker.

Johannes Heftye var en velstående kjøpmann også før han kom til Christiania. Om dette huset er bygget før han kom til Christiania vet vi ikke. Bilde via Christine Cappelen Heftye

Kilder

Josef Schwitler: *Glarnerland – a short portrait*. Verlag Baeschlin, 2000. Boken mottatt fra Vibeke Eeg-Henriksen.

Artikkel i 1986 av Daniel Enersen, sveitsisk statsborger f. 1903, som levde sitt voksne liv i Norge. Medlem av den sveitsiske klubben fra 1923 til sin død. Kopi av artikkel mottatt fra Knut Schjold.

Samtale med Vibeke Eeg-Henriksen om hennes foredrag på Hansteen-symposiet i 2006: "Om sveitsisk innvandring til Norge i siste del av 1700-tallet".

På 1500-tallet startet et opprør mot den katolske lære som hadde utviklet seg til å bli en stor inntekt for kirken gjennom kjøp av avlatsbrev. Det ble da også sagt: "Når pengene i kisten klinger, straks sjelen ut av skjærsilden springer". At man kunne kjøpe seg syndsforlatelse vant ikke gehør, og reformasjonen oppstod blant annet som en protest mot denne utviklingen. De to mest kjente reformatorene var Martin Luther og John Calvin. I reformasjonens kjølvann sverget enkelte byer og stater troskap enten til katolisismen, den lutheranske lære eller calvinismen, og dette gjorde dermed Europa til et arnested for religiøs uenighet. Selv om reformatorene var forent i sin kritikk av den katolske kirke, var de uenige seg imellom. Nå var det først og fremst calvinistene som på slutten av 1600-tallet ble fordrevet fra Frankrike mot nord i det vi kjenner som dagens Europa. Før reformasjonen hadde Danmark-Norge strenge regler mot andre religiøse trosretninger enn den lutherske, og kravet var at enhver utlending skulle overhøres i de rette trosartikler og love å overholde disse, hvis ikke måtte han forlate landet. Fra slutten av 1600-tallet ble regelverket oppmyket, og disse endringene ble drevet frem av behovet for utenlandsk ekspertise og arbeidskraft. Reformerte hadde den gang myndighetenes gunst, og de hadde ord på seg for å være dyktige og initiativrike folk. De reformerte fikk derfor skattemessige og tollmessige privilegier, først i Kong Christian Vs lov fra 1685, og senere ble fordelene bekreftet og forbedret i 1714, 1747 og 1748. Privilegiene besto i 20 års frihet fra byskatt og at toll kunne betales én gang i året med en rund, lav sum. De reformerte slapp også andre borgerplikter som militærtjeneste og ulike verv som ble pålagt alle borgere. Christian Vs dronning, Charlotte Amalie, var selv calvinist og ivret for å legge forholdene til rette for sine forfulgte trosfeller. Som tidligere nevnt i denne boken, og på side 11, tilhørte Heftye fra Sveits den reformerte religion og privilegiene fra 1685 kan ha bidratt til at Danmark-Norge ble ansett som et attraktivt mål for emigrasjon.

Norge og Danmark hadde kongefellesskap og nære forbindelser gjennom århundrer og svært tett var også forbindelsene til Det tyske riket, særlig det nordlige området som grenser opp mot Østersjøen. Hele Norden ble knyttet sterkere til Tyskland i denne perioden, både kulturelt og økonomisk.

Språklig var det også langt flere likheter enn det vi i dag erfarer. Sammen med dansk var nedertysk det språk som øvde sterkest påvirkning på norsk. Nedertysk var en betegnelse på det vestgermanske språket som i hovedsak ble brukt i Nord-Tyskland og Nederland. Nedertysk har i meget stor grad preget utviklingen av de skandinaviske språkene og anslagsvis 40 % av vårt daglige vokabular er av nedertysk opprinnelse. Det er derfor grunn til å tro av de først innvandrede sveitsere ikke hadde noe problem med å kommunisere med nordmenn siden de var handelsfolk med erfaring fra handel med Tyskland og Nederland.

Kilder: *Norsk innvandringshistorie*, bind 1. Pax Forlag 2003.

Arkiverkets Brukerforum, diverse tråder.

Hugenottene i Fredericia <https://fredericiabib.dk/huguenotterne>

På slutten av 1700-tallet eksisterte ikke den direkte statsbeskatning, slik vi i dag ser naturlig. Det var geografiske forhold som satte en effektiv grense for sentralstyring, og kongemaktens mål var at bykommunene selv skulle stå for inndrivelse av egne skatter, og ikke minst toll på både import og eksport.

De to bildene nedenfor er fra «Skattemandtal 1804» for Oslo kommune – de står ved siden av hverandre i protokollen. Teksten lyder: **Til Leie boende Kjøbmænd ... David Hefty & Blummer – Borger siden 6. Maj 1791. Som Reformerede frie for Skatt. Thomas Hefty – Borger siden 4. Octob. 1791. Som Reformerede frie for Skatt.**

46

Grund- Takt No.	Grund- Takt.		Grund- Takt.		Grund-Stat til Indquartering og Byens ordi- naire Udgifter.
	No.	Sk.	No.	Sk.	
	Til Leie boende Kjøbmænd				
	Christopher Hillring				
	Jacob Højberg				
	Ole Højberg				
	Lambert Lambertsen				
	Georg Lullas				Borger siden 6. Maj 1791
	David Heftijs Blummer				Borger siden 6. Maj 1791
	Thomas Heftij				Borger siden 4. Octob. 1791
	Hans Jacobsen				

47

Købmænds Stat													Summa.	
til Indquartering og Byens ordinære Udgifter.														
Første Classe.		Anden Classe.		Tredie Classe.		Fjerde Classe.		Femte Classe.						
No.	Sk.	No.	Sk.	No.	Sk.	No.	Sk.	No.	Sk.	No.	Sk.	No.	Sk.	
			1											
			1										1	
			1										1	
			1										1	
			1										1	
Som Reformerede frie for Skatt														
			1										1	
											887		56	

Foto: Elin Galtung Lihaug